

category, which should be considered as part of anthropogenic tourist resources.

Key words: travel resources, classification approaches, tourist area, ideological and thematic resources

Рецензент: проф. Петлін В.М.

Надійшла 29.10.2014р.

УДК 911.3:33:[379.8:616](477.82)

Ірина ЄРКО

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОЇ СФЕРИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Узагальнено та доповнено показники розвитку санаторно-курортної сфери Волинської області, які визначають розвиток туристично-рекреаційного комплексу регіону. Охарактеризовано діяльність основних закладів санаторно-курортної сфери області, їх площа, середньооблікова кількість штатних працівників, показники фінансової діяльності, динаміка фактично проведених ліжко-днів, кількості оздоровлених. Досліджено кількість іноземних громадян, які скористалися Волинськими оздоровницями. Запропоновано низку заходів щодо поліпшення розвитку закладів санаторно-курортної сфери на території Волинської області.

Ключові слова: санаторно-курортна сфера, санаторії, санаторій-профілакторій.

Постановка наукової проблеми та її значення. Санаторно-курортна сфера Волинської області – важлива складова процесів лікування, профілактики та реабілітації всіх груп населення. На її території поєднуються багаті природні ресурси: сприятливий клімат, ліси, різноманітні природні мінеральні води, лікувальні грязі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку санаторно-курортної сфери широко висвітлюються у публікаціях українських науковців, зокрема, Н. Ведмідь здійснює аналіз базових параметрів розвитку санаторно-курортних підприємств; О.О. Колесник досліджує проблемні питання ефективності роботи закладів санаторно-курортного комплексу України; О.В. Аніщенко аналізує проблеми розвитку санаторно-курортного комплексу України; Л.М. Черчик розглядає санаторно-курортні заклади як складову інфраструктури рекреаційної галузі Волинської області [5]. Протягом останніх років відсутній детальний аналіз розвитку санаторно-курортної сфери регіону, що і визначає мету цієї статті.

Основні завдання: дослідити аспекти розвитку закладів санаторного типу; виділити їх кількість у Волинській області; дати аналіз та запропонувати напрямки розвитку на території Волинської області.

Актуальність дослідження. Санаторно-курортну діяльність регулює Закон України "Про курорти", чинна нормативно-правова база, яка регламентує її функціонування, економічне й раціональне використання природних лікувальних ресурсів та їх охорону, декларуючи доступність санаторно-курортного лікування громадянам усіх вікових груп, передовсім інвалідам, ветеранам війни і праці, учасникам бойових дій, особам, постраждалим унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, хворим на туберкульоз, дітям і жінкам репродуктивного ві-

ку [4]. Однак недосконалість системи законодавчого регулювання – істотна перешкода цілорічної роботи санаторно-курортного комплексу: в бюджетах усіх рівнів не лише не передбачено дотацій в оздоровчу систему, а й під час виплати податків її прирівнюють до промислових підприємств. Такі чинники призводять до подорожчання санаторно-курортних послуг, зниження можливості завантаження оздоровчих установ і, отже, зумовлюють низку соціально-економічних утрат [1].

Санаторії – провідні курортні лікувально-профілактичні заклади. Вони можуть бути однопрофільними (монопрофільними) й багатопрофільними. Медичний профіль санаторію визначають залежно від природних лікувальних факторів курорту й затверджених для нього медичних показань.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Мережа закладів санаторно-курортного комплексу Волинської області 2013 року склала дев'ять одиниць, з яких: сім санаторіїв (у т.ч. два дитячих), один санаторій-профілакторій (табл. 1). Порівняно з 2009-2010 роками їх кількість зменшилась на одиницю.

Якщо порівняти 1990 і 2013 роки, то кількість санаторіїв збільшилась. Це можна пояснити тим, що погіршилась екологічна ситуація в Україні, підвищилися доходи громадян, наявні сприятливі природні умови та ресурси розвитку цих закладів. Щодо ліжкового фонду, то він становить 1516 ліжок, що 541 ліжко менше ніж у 2009-2010 роках. У санаторіях області переважають переобладнані комфортабельні номери з повним і частковим санвузлами. Площа житлових кімнат санаторно-курортних закладів в межах норми (не менше 6,0 м² на особу) й порівняно з 2012 роком зросла на 3351 м² (табл. 2).

Відомі в області та за її межами санаторії

матері й дитини "Пролісок" Ківерцівського району, "Турія" Ковельського, санаторій "Лісова пісня", пансіонат "Шацькі озера", які функціо-

нують у Шацькому районі. Ці оздоровчі заклади використовують ресурси лісоозерних систем.

Таблиця 1

Динаміка закладів санаторно-курортної сфери Волинської області

Роки	2000	2004 2005	2005 2006	2008 2009	2009 2010	2010 2011	2012	2013
Заклади	1	2	3	4	5	6	7	8
Санаторії	6	6	6	6	6	6	7	7
у них ліжок	1482	1541	1543	1477	1427	1362	1312	1012
Із загальної кількості дитячі санаторії	2	2	2	2	2	2	2	2
у них ліжок	480	421	471	455	455	400	300	430
Пансіонати з лікуванням	-	1	1	-	-	-	-	-
у них ліжок ²	-	486	486	-	-	-	-	-
Санаторії – профілакторії	5	5	5	3	3	3	1	1
у них ліжок	400	350	375	175	175	150	74	74

Примітка. Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Таблиця 2

Площа санаторно-курортних закладів Волинської області У 2012-2013 роках

Показник	Роки			
	2012		2013	
	Площа, м ²			
Заклади	загальна	житлова	загальна	житлова
Усього	54 217	14 846	60 385	18 197
санаторії	42 031	10 565	48 198	13 915
з них дитячі санаторії	10 190	3 896	10 191	3 897
санаторії-профілакторії	1 996	385	1 996	385

Примітка. Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Санаторій "Лісова пісня" – окраса й перлина Волинського краю. Сосновий ліс, мінералізована вода, відпочинок на золотистому піску озера дарують туристам бадьорість і здоров'я. "Лісова пісня" працює з 1971 року й спеціалізується на лікуванні серцево-судинної системи, органів дихання, шлунково-кишкового тракту, опорно-рухового апарату та хребта (нетуберкульозного характеру), периферичної, центральної нервової, ендокринної систем, шкіри (псоріаз). Працюють фітотерапевтичне, грязеве, озокеритове відділення, використовують електросвітлолікування, сканувальну лазеротерапію, спеліотерапію, інгаляторії, масаж, стоматологічний кабінет, сауну. Досить багата діагностична база санаторію. Широко впроваджують гомеопатію, комплексну фітотерапію (ванни, зрошення, інгаляції, аплікації, фітогальваніка). Функціонують дієтотерапевтична їдальня на 480 місць із триразовим харчуванням, кафе-бар, кінозала, танцювальна зала, літній танцмайданчик, служба відпочинку на озері. Для проживання надають номери "люкс" і "напівлюкс". Санаторій має досвід оздоровлення дітей і сімей. Тут організують екскурсії в Ковель, Брест, Львів, на оз. Світязь. Заклад надає оздоровчі й готельні послуги [7, с. 100].

Санаторій "Пролісок" – сучасний лікуваль-

но-оздоровчий комплекс Волині – розташований на природоохоронній території, на березі великого озера. У лікувальний комплекс санаторію входять близько 40 лікувальних процедур. Спеціалізується на лікуванні захворювань серцево-судинної системи, наслідків перенесеного гострого інфаркту міокарда, та гострих цереброваскулярних порушень, захворювань органів травлення, нервової системи, опорно-рухових, органів дихання та ЛОР-органів, патологій перебігу вагітності, хвороб сечостатевої системи чоловіків і жінок, нирок та урологічних захворювань, хвороб ендокринної системи й порушень обміну речовин, захворювань шкіри та наслідків опікової хвороби, наслідків хвороб, пов'язаних із дією факторів антропогенного, у т. ч. радіаційного забруднення. Санаторій забезпечує повноцінний відпочинок на базі культурно-виховного центру з кіноконцертною залю, конференц-залю, еколого-просвітницьким центром, ігровими майданчиками й кімнатами для дітей, бібліотекою та читальною залю, спорткомплексом, магазином, кафе, тренажерним і більярдним залами, косметичним кабінетом, аптекою, пунктом прокату, стоянкою. До послуг пацієнтів кімнати одно-, дво-, тримісні та кімнати підвищеної комфортності й номери "люкс", котеджні будинки [5].

Санаторій "Турія", розташований серед волинських лісів, на березі Турії, за 2 км від Ковеля, спеціалізується на лікуванні захворювань органів дихання, серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату, шлунково-кишкового тракту, а також на оздоровленні потерпілих від аварії на ЧАЕС. У ньому оздоровлюються батьки з дітьми та діти. На території санаторію 1990 року відкрито дві свердловини мінеральної води з хлорно-натрієво-йодо-бромним розсолом (мінералізація 100-120г/л). Тож поєднання природних факторів і сучасної лікувальної бази, а також професіоналізм і чуйність персоналу санаторію стали тією перевагою, яку оцінили тисячі вітчизняних відпочивальників [5].

Санаторій "Згорани" розміщений неподалік м. Любомля, лікує та оздоровлює дітей із неспецифічними захворюваннями дихальної системи й дітей, які постраждали від аварії на ЧАЕС. Лікувальні та реабілітаційні процедури, які застосовують у закладі: медикаментозна терапія, лікувальна фізкультура, аерозольотерапія, фітотерапія, масаж та ін. Паркова зона, хвойний ліс, природне озеро поблизу, сприяють повноцінному оздоровленню дітей.

Санаторій для дітей із батьками "Дачний" Ківецького району розташований у мальовничій місцевості, на узліссі соснового лісу за 10 км від обласного центру та 4 км від м. Ківерці. Заклад розрахований на 100 ліжок, із яких 30 – для дітей із батьками. Тут також оздоровлюють дітей, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС (спеціалізація: дитяча неврологія, дитячий церебральний параліч, наслідки перенесених менінгітів, енцефалітів, мієлітів, невритів, уроджених інфекційних уражень нервової системи, спадково-дегенеративних захворювань нервової системи, перенесених постнатальних гострих порушень мозкового кровообігу, травматичних ушкоджень головного і спинного мозку та периферичної нервової системи). Лікувальні та реабілітаційні фактори, які застосовують: медикаментозна лікування, дієтотерапія, фітотерапія, аеро, іонотерапія, кисневі коктейлі на відварах із трав, кліматотерапія, електро-світло-фізіотерапія, електростимуляція м'язів, парафіно-озокеритосерстяні аплікації, мануальна терапія, терапія за Монтессорі, логопедична корекція, масаж та ін. Спеціалісти установи максимально застосовують усі відомі методи медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів, а основним реабілітаційним прийомом навчають і батьків. Санаторій уходить до складу Волинського обласного дитячого територіального медичного об'єднання, що дає змогу широко вико-

ристовувати потенціал лікувально-діагностичної бази спеціалізованих і параклінічних служб обласної дитячої клінічної лікарні. Основні напрями роботи: медико-соціальна реабілітація дітей із порушенням фізичного і психічного розвитку; психологічна й логопедична допомога дітям та сім'ям; корекція порушень моторики й опорно-рухового апарату [9].

Санаторій-профілакторій "Шахтар" розташований у с. Павлівці Іваничівського району, на території колишнього маєтку графа Чацького. Заклад працює увесь рік. В осінньо-зимовий період тут відпочивають дорослі, переважно шахтарі-пенсіонери-регресники. Останнім часом санаторій "Шахтар" прекрасно облаштували. У кімнатах зроблено євроремонт. Спеціальні апартаменти є для інвалідів-візочників, щоб ці особливі люди могли самостійно себе обслуговувати. Улітку санаторій запрошує на відпочинок дітей. Організують їхнє дозвілля вихователі-студенти Володимир-Волинського педагогічного коледжу імені Агатангела Кримського. Основний профіль – захворювання опорно-рухового апарату. Допоміжний профіль – захворювання органів дихання. Методи лікування: озокеритолікування, гідроклоноотерапія, ампліпульстерапія та ін. До послуг дітей кабінети Монтессорі-терапії, працетерапії, заняття з психологом, реабілітологом, логопедом, спортивний і тренажерний зали, верхова їзда на поні, спортивні майданчики, музичні заняття [6].

Волинський обласний тубсанаторій "Колки" розміщений у сосновому лісі, на правому березі Стиру за 45 км від м. Луцька та 25 км від смт Маневичі. Заклад працює увесь рік. Спеціалізація: лікування хворих на активний туберкульоз. Лікувальні та реабілітаційні фактори, які застосовують: кліматотерапія, фізіотерапевтичне та медикаментозне лікування туберкульозу. Термін лікування – від одного до п'яти місяців, залежно від форми й фази тубпроцесу [8].

Санаторій-профілакторій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки розпочав роботу у вересні 2004 року. Сьогодні в його складі функціонують бальнеологічне відділення, фізіотерапевтичні кабінети (а саме світло-, електро-, теплолікування та лазеротерапія), зала лікувальної фізкультури та кабінет гідроклоноотерапії, кабінет УЗД. На базі санаторію функціонує лабораторія інформаційної терапії та діагностики. Мета роботи лабораторії і центру – оздоровлення та профілактика захворювань у працівників і студентів СНУ імені Лесі Українки, адже хворобі легше запобігти, ніжвилікувати

її. Отож методики обстеження в лабораторії дають змогу виявити захворювання на доклінічному етапі. Санаторій-профілакторій оснащений сучасною технікою, тут працюють кваліфіковані лікарі, що дає змогу підтримувати високий рівень обслуговування [10].

Аналіз розміщення обласних санаторно-курортних закладів засвідчує, що найбільша їх кількість у Шацькому та Ківерцівському районах, тут представлено 35% ліжкового фонду санаторно-курортних закладів (табл. 3)

Що ж до розміщення волинських ліку-

вально-оздоровчих закладів, то можна виділити певні особливості: більшість закладів тяжіє до водойм (санаторії, дитячі табори), орієнтовані на природно-рекреаційні ресурси. Ці особливості впливають на нерівномірність розподілу рекреаційних установ на території Волинської області: найбільше їх функціонує в Шацькому, Ковельському, Ківерцівському, Луцькому районах, де основою туристичного освоєння є озера, річки, ліси. У Камінь-Каширському, Ратнівському Локачинському, Володимир-Волинському районах закладів відпочинку немає.

Таблиця 3

Заклади санаторно-курортної сфери Волинської області у 2013 році

Адміністративна одиниця	Санаторії			Із них – дитячі санаторії			Санаторій-профілакторій		
	К-ть закладів	У них ліжко-місць	Обслужено приїжджих	К-ть закладів	У них ліжко-місць	Обслужено приїжджих	К-ть закладів	У них ліжко-місць	Обслужено приїжджих
Волинська область	5	1012	12278	2	430	3141	1	74	667
м. Луцьк	–	–	–	–	–	–	1	74	667
м. Володимир-Волинський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
м. Ковель	–	–	–	–	–	–	–	–	–
м. Нововолинськ	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Володимир-Волинський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Горохівський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Іваничівський	1	50	723	–	–	–	–	–	–
Камінь-Каширський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Ківерцівський	1	200	3535	1	100	1721	–	–	–
Ковельський	1	252	2842	–	–	–	–	–	–
Локачинський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Луцький	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Любешівський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Любомльський	–	–	–	1	330	1420	–	–	–
Маневицький	1	100	437	–	–	–	–	–	–
Ратнівський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Рожищенський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Старовижівський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Турійський	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Шацький	1	410	4735	–	–	–	–	–	–

Лікування в санаторно-оздоровчих закладах Волинської області – це не лише лікування і діагностика, а й високий професіоналізм фахівців. Загальна середньооблікова кількість працівників у санаторно-курортних закладах області 2013 року склала 932 особи, що на 223 особи більше ніж у Рівненській, на 544 – у Чернівецькій областях, або 1,3% від сумарного показника по Україні.

Проаналізуємо докладніше структуру працівників регіону (табл. 4).

Найбільшу частку в середньообліковій кількості всіх працівників займає інший персонал (перевищує 73%). Це пов'язано з тим, що сюди входять педагоги (вихователі), кухарі, прибиральники та ін. Значну частку серед працівників становить середній медичний персо-

нал (понад 22% від загальної кількості), тобто для надання високоякісних послуг потрібно залучати широке коло спеціалістів різних галузей [3].

Важливою у роботі санаторно-курортних закладів Волинської області є фінансово-господарська діяльність, до складу якої входять доходи та витрати цих закладів (табл. 5).

Загальна вартість перебування всіх розміщених осіб у санаторно-курортних закладах Волинської області 2013 року становить 66699,1 тис. грн (санаторії – 53835,9, дитячі санаторії – 11860,3, санаторії-профілакторії – 1002,9 тис. грн). Для порівняння: у Рівненській області – 48499,8 тис. грн.; у Чернівецькій – 12993,7 тис. грн [2].

Середньооблікова чисельність штатних працівників у санаторно-курортних закладах Волинської області

Штатні працівники, показник Заклади	Роки											
	2009–2010			2011			2012			2013		
	лікарі	середній мед. персонал	інші	лікарі	середній мед. персонал	інші	лікарі	середній мед. персонал	інші	лікарі	середній мед. персонал	інші
Всього	56	306	989	45	193	963	44	204	663	40	210	682
санаторії	39	205	727	26	111	459	29	121	466	29	124	472
з них дитячі санаторії	10	84	224	12	65	227	11	73	182	8	77	194
санаторії-профілакторії	7	17	38	7	17	50	4	10	15	4	9	16

Примітка. Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Таблиця 5

Основні показники фінансово-господарської діяльності санаторіїв Волинської області, 2013 р., тис. грн

Показник	Санаторії
Доходи від наданих послуг, усього	41709,5
у тому числі	
від продажу номерів (плата за проживання)	300,5
від додаткових послуг, які не входять у вартість номера	1082,3
Від реалізації пугівок	40326,7
Операційні витрати, усього тис. грн	40909,5
у тому числі	
матеріальні витрати	19321,2
оплата праці	10725,8
відрахування на соціальні заходи	3897,0
відрахування на амортизацію	1947,3
інші операційні витрати	5018,2
Інші витрати	379,0

Примітка. Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Проаналізуємо докладніше фактичні витрати на один ліжко-день (людино-день) перебування в санаторно-курортних закладах Во-

линської області, які включають витрати на харчування та медикаменти (табл. 6).

Таблиця 6

Фактичні витрати на один ліжко-день (людино-день) перебування у санаторно-курортних закладах, які працювали впродовж 2009–2013 рр., грн.

Показник Заклади	Роки			
	2009–2010	2011	2012	2013
Санаторії	209,0	181,1	193,0	241,7
Дитячі санаторії	–	215,1	163,0	186,0
Санаторії-профілакторії	–	77,8	72,2	67,0

Примітка. Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Найбільші витрати на один ліжко-день (людино-день) перебування в санаторіях, а найменший – у санаторія-профілакторіях, для порівняння: фактичні витрати на один ліжко-день (людино-день) перебування в санаторіях Рівненської області 2013 року – 187,6 грн; у Чернівецькій – 125,2 грн. Така різниця в ціновій політиці зумовлена використанням різних методів ціноутворення на курортно-рекреаційні послуги в областях Західного регіону. Так, у Чернівецькій області в умовах диференціації попиту застосовують цінову дискримінацію (диференціацію), орієнтуючись

на споживачів із середнім рівнем доходу, за рахунок чого пропонується менший спектр послуг, але достатньо високої якості й за доступними для більшості клієнтів цінами.

Актуальна й сьогодні проблема недофінансування санаторно-курортних та оздоровчих закладів. Хоча санаторії і вважають державними лікувальними об'єктами, вони впродовж останнього часу самостійно заробляють кошти на своє утримання, а держбюджет забезпечує лише 10-15% їх фінансування.

Упродовж останнього часу простежується тенденція до збільшення кількості фактично

проведених ліжко-днів (людино-днів) у санаторно-курортних і оздоровчих закладах (табл.

7).

Таблиця 7

Динаміка фактично проведених ліжко-днів (людино-днів) у санаторно-курортних і оздоровчих закладах Західного регіону у 2009-2013 рр.

Показник Заклади	Роки			
	2009-2010	2011	2012	2013
Усього	271718	329074	317101	301518
Санаторії	190653	248140	234173	222784
Дитячі санаторії	61 498	64269	68007	63766
Санаторії-профілакторії	19567	16665	14921	14968

Примітка. Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

З 2009 року поступово збільшується кількість фактично проведених ліжко-днів (людино-днів) у санаторно-курортних закладах із 271,7 тис. у 2009-му до 301,5 тис. у 2013 році. Одна з причин виникнення такої ситуації, на нашу думку, – стало подорожчання в середньому на 10-20% вартості відпочинку в ближньому зарубіжжі за 2009-2013 рр., що зумовило перенесення попиту від дорожчих поїздок за кордон на доступніші поїздки в межах країни [2].

Аналізуючи кількісні показники діяльності

санаторно-курортної сфери Волинської області, варто зазначити постійне стабільне збільшення оздоровлених упродовж тривалого часу осіб: так, 2013 року оздоровлено 16,1 тис. чол., що на 21% більше ніж 2009-го (12,7 тис. чол.) (табл. 8). Осіб, які відпочивали впродовж одного-двох днів 2013 року – 450, така ситуація визначається специфікою надання послуг санаторіями, що вимагає відносно тривалого перебування для отримання бажаного оздоровчого ефекту.

Таблиця 8

Динаміка кількості оздоровлених осіб санаторно-курортними та оздоровчими закладами, 2009-2013 роки, чол.

Показник Заклади	Роки			
	2009-2010	2011	2012	2013
Усього оздоровлено, у т. ч.	12726	16095	15902	1 086
у санаторіях	11796	12319	12243	12278
дитячих санаторіях	–	2976	2994	3141
у санаторіях-профілакторіях	930	800	665	667

Примітка. Складено за даними Головного управління статистики у Волинській області.

Постійно зростає кількість іноземних громадян, які скористалися Волинськими оздоровницями 2013 року – 284 (1,5% від загальної кількості оздоровлених) чол., із яких у санаторіях – 130, санаторіях-профілакторіях – 2. Традиційно користуються оздоровницями області відвідувачі з Росії Білорусі та Польщі. Високий попит іноземців засвідчує позитивні зрушення в розвитку рекреаційної сфери, які проявляються у залученні інвестицій, популяризації санаторно-курортних можливостей регіону за кордоном, підвищенні якості та розширенні асортименту послуг.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином під час дослідження

проаналізовано показники розвитку санаторно-курортної сфери Волинської області, і для її подальшого розвитку необхідно відрегулювати фінансово-економічну діяльність; збільшити обсяг державної підтримки; вдосконалити нормативно-праве забезпечення; проводити активну інвестиційну політику та кредитування; відновити матеріально-технічне забезпечення закладів; забезпечити постійне підвищення кваліфікації персоналу.

В подальшому планується дослідити фактори, що стримують розвиток санаторно-курортної сфери Волинської області та знайти шляхи їх вдосконалення.

Література :

1. Аніщенко О. В. Проблеми розвитку регіонального санаторно-курортного комплексу / О. В. Аніщенко // Науково-технічний збірник Комунальне господарство міст. – № 108. – 2013. – С. 581-590
2. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www/URL: www.lutsk.ukrstat.gov.ua](http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua)
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www/URL : www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
4. Закон України "Про курорти" (№2026-III від 05.10.2000 р.) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
5. Курорти та санаторії України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.sanikur.com>

6. Літо... Табір... Друзі... Інформаційний збірник. – Луцьк: Волинська книга, 2007. – 168 с.
7. Павлов В. І. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи : монографія / В. І. Павлов, Л. М. Черчик. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 124 с.
8. Потал про здоров'я людини [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://likar.info>
9. Санаторій "Дачний" [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.vodtmo.itt.net.ua/udachny.htm>
10. Санаторій-профілакторій Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.eenu.edu.ua>

References:

1. Aniščenko O. V. Problemy rozvytku rehional'noho sanatorno-kurortnoho kompleksu / O. V. Aniščenko // Naukovo-techničnyj zbirnyk Komunal'ne hospodarstvo mist. – # 108. – 2013. – S. 581-590
2. Holovne upravlinnja statystyky u Volyns'kij oblasti [Elektronnyj resurs]. – Režym dostupu : [www/URL : www.lutsk.ukrstat.gov.ua](http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua)
3. Deržavna služba statystyky Ukraїny [Elektronnyj resurs]. – Režym dostupu : [www/URL : www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
4. Zakon Ukraїny "Pro kurorty" (#2026-III vid 05.10.2000 r.) [Elektronnyj resurs] / Režym dostupu: <http://www.kmu.gov.ua>.
5. Kurorty ta sanatorij Ukraїny [Elektronnyj resurs] / Režym dostupu: <http://www.sanikur.com>
6. Lito... Tabir... Druzi... Informacijnyj zbirnyk. – Luc'k: Volyns'ka knyha, 2007. – 168 s.
7. Pavlov V. I. Rekreacijnyj kompleks Volyni: teorija, praktyka, perspektivy : monohrafija / V. I. Pavlov, L. M. Čerčyk. – Luc'k : Nadstyr'ja, 1998. – 124 s.
8. Potal pro zdorov'ja ljudyny [Elektronnyj resurs] / Režym dostupu: <http://likar.info>
9. Sanatorij "Dačnyj" [Elektronnyj resurs] / Režym dostupu: <http://www.vodtmo.itt.net.ua/udachny.htm>
10. Sanatorij-profilaktorij Schidnojevropejs'koho nacional'noho universytetu imeni Lesi Ukraїnky [Elektronnyj resurs] / Režym dostupu: <http://www.eenu.edu.ua>

Резюме:

Ерко И. В. АНАЛИЗ ОСНОВНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ РАЗВИТИЯ САНАТОРНО-КУРОРТНОЙ СФЕРЫ ВОЛЫНСКОЙ ОБЛАСТИ.

Обобщены и дополнены показатели развития санаторно-курортной сферы Волынской области, которые определяют развитие туристско-рекреационного комплекса региона.

Установлено, что санаторно-курортная сфера области – особая составляющая процессов лечения, профилактики и реабилитации всех групп населения. На ее территории сочетаются богатые природные ресурсы: благоприятный климат, леса, разнообразные природные минеральные воды, лечебные грязи. Известные в области и за ее пределами санатории матери и ребенка "Пролисок" Киверцовского района, "Турия" Ковельского, санаторий "Лесная песня", пансионат "Шацкие озера", которые функционируют в Шацком районе. Что касается размещения волыньских лечебно-оздоровительных учреждений, то можно выделить некоторые особенности: большинство заведений тяготеет к водоемам и лесам, ориентированные на естественно-рекреационные ресурсы. Эти особенности влияют на неравномерность распределения рекреационных учреждений на территории Волынской области: всего их функционирует в Шацком, Ковеля, Киверцевском, Луцком районах, где основой туристического освоения являются озера, реки, леса. В Камень-Каширском, Ратновском, Локачинском, Владимир-Волыньском районах учреждений отдыха нет.

Осуществлен анализ деятельности основных учреждений санаторно-курортной сферы области, их площадь, среднесписочная численность штатных работников, показатели финансовой деятельности, динамика фактически проведенных койко-дней, количества оздоровленных. Исследовано количество иностранных граждан, которые воспользовались Волыньскими здравницами. Предложен ряд мероприятий по улучшению развития учреждений санаторно-курортной сферы на территории Волынской области, а именно: необходимо отрегулировать финансово-экономическую деятельность; увеличить объем государственной поддержки; усовершенствовать нормативно-правое обеспечение; проводить активную инвестиционную политику и кредитования; обновить материально-техническое обеспечение учреждений; обеспечить постоянное повышение квалификации персонала.

Ключевые слова: санаторно-курортная сфера, санаторий, санаторий-профілакторій.

Summary:

Yerko I. V. ANALYSIS OF BASIC INDEXES OF DEVELOPMENT OF SANATORIUM-RESORT SPHERE OF VOLYN.

The article summarized and supplemented by indicators of health resort areas of Volyn region, which determine the development of the tourism sector in the region.

Established that health resort area area – an important component of the treatment, prevention and rehabilitation of all people. Its territory combines rich natural resources: the climate, forests, diverse natural mineral water, mud. Known in and outside the sanatorium mother and child "Snowdrop" Kivertsi region, "Turia" Kovel, sanatorium "Forest Song" pension "Shatsky Lakes" that operate in the area Shatsky. As for the placement of Volyn medical and health institutions, we can distinguish certain features that most institutions tends to water and forests, focused on natural and recreational resources. These features affect the uneven distribution of recreational facilities in the Volyn region: most of them operating in Shatsky, Kovel, Kivertsvskiy, Lutsk areas where tourism development is the foundation of lakes, rivers and forests. In Stone Kashyrskiy, Ratnivskiy Lokachi, Volo-areas of leisure facilities there.

Characterized the activities of major institutions sanatorium sphere of the region, its area, the average number of staff, Financial Performance, dynamics fact of bed-days, the amount recovered. Investigated the number of foreign nationals who used the Volyn resorts. A number of measures to improve the facilities of sanatorium areas in the Volyn

region, namely: to adjust the financial and economic activities; increase public support; improve regulatory legal support; pursue an active investment policy and financing; restore logistics facilities; provide regular training of personnel.

Key words: sanatorium-resort sphere, sanatorium, preventive sanatorium-clinic.

Рецензент: проф. Броч В.Я.

Надійшла 07.10.2014р.

УДК 911.2:[379.85:502](477.82-751.2)

Олена МІЩЕНКО

ТУРИСТИЧНІ МАРШРУТИ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Обґрунтовано передумови формування мережі туристичних маршрутів у національних парках Волинської області. Подано аналіз і характеристику туристичних маршрутів Шацького НПП, НПП "Прип'ять-Стохід", НПП "Цуманська Пуца". У Шацькому національному природному парку розроблені туристичні маршрути частково марковані й мають технічне забезпечення. В умовах НПП "Прип'ять-Стохід" найбільш використовувани водні маршрути, частково веломаршрути. НПП "Цуманська Пуца" визначається екстенсивним туристичним освоєнням, що пояснюється відсутністю адміністрації парку й проведеного функціонального зонування.

Ключові слова: національний природний парк, туристичний маршрут, екологічна стежка, екстенсивне, інтенсивне туристичне освоєння.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відпочинок у національних природних парках відрізняється від масової приміської рекреації функціонально спрямованістю використання території та обсягами рекреаційних навантажень. Для диференційованого ведення господарства в межах національних природних парків виділяють функціональні зони. У Волинській області створено три національні природні парки. Однак, тільки у Шацькому відображені необхідні умови для розвитку туризму. Це зумовлено наявністю тут адміністрації і проведеним функціональним зонуванням. У НПП "Прип'ять-Стохід" на 01.01.2013 р. функціональне зонування не проведене, однак створена адміністрація парку. НПП "Цуманська Пуца" створений 22.02.2010 р. Нині тут не має адміністрації парку, яка надалі могла б забезпечити функціональне зонування його територій. Мережа туристичних маршрутів на природоохоронній території виконує пізнавальну, оздоровчу функції та забезпечує контрольоване й планове відвідування туристами природних об'єктів. Такий підхід забезпечує перерозподіл відпочивальників, концентруючи їх здебільшого на лінійних маршрутах стежок та доріг, зменшуючи небажаний вплив рекреаційно-туристської діяльності. Тому, аналіз й розробка туристичних маршрутів на території національних природних парків є важливим завданням рекреаційного і заповідного природокористування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лабораторією краєзнавчих атласів географічного факультету СНУ ім. Лесі Українки на чолі із Ф. Зузуком узагальнено інформацію сучасного стану функціональних туристських

можливостей Волинської області [2]. Використання екологічних стежок на природно-заповідних територіях Волинської області вивчалося нами у 2007 р. [4], оцінка рекреаційної дигресії екологічних стежок Шацького національного природного парку проведена у 2009 р. [3; 6]. В. Шаталовим та ін. за допомогою математичної моделі доведено доцільність використання лінійних маршрутів, що забезпечує оптимальне використання природних ландшафтів [8].

Мета і завдання. Метою статті – дослідження особливостей туристичних маршрутів національних природних парків Волинської області. Для досягнення цієї мети вирішувалися такі завдання:

- дослідити передумови формування мережі туристичних маршрутів у національних природних парках Волинської області;
- проаналізувати особливості туристичних маршрутів Шацького НПП, НПП "Прип'ять-Стохід", НПП "Цуманська Пуца";
- виявити основні види туристичних маршрутів, що можуть функціонувати в умовах національних природних парків Волинської області.

Матеріали і методи. У дослідженні використано матеріали українсько-німецького проекту "Розвиток секторальної туристичної концепції для Шацького національного природного парку", а також результати власних польових досліджень на території національних природних парків Волинської області.

Виклад основного матеріалу і обґрунтування отриманих результатів. За показниками ступеня розвитку інфраструктури та інтенсивності туристичного руху українські націо-